

את המידע לנגיש, זמין ובהיר. מה שבעבר היה עולם מינוחים מקצועי שהוסתר מן העין ונחלתו של מעגל מצומצם של אנשי מקצוע, מגיע כיום לציבור מתוחכם ותובעני.

התעלמות מסיכונים פוטנציאליים וסדר עדיפויות המתעלם מהאתגרים האקולוגיים העולמיים אינם מקובלים יותר. על המחוקק להפוך את חובת הדיווח הסביבתי-חברתי למחייבת את החברות הגדולות במשק. לנגד עיני המחוקק צריכה לעמוד הגדרה רחבה לאחריות תאגידית, כזו שכוללת השפעות בריאותיות, סביבתיות וחברתיות, המתעדכות על פי ממצאי המדע וברוח עקרונות הזהירות המונעת. בכך תתרום החקיקה לגלגול האחריות לזק פוטנציאלי מהחברה והעתיד, חזרה למי שיצר אותו. מהלך כזה יקטין את הסיכון הציבורי, יבטיח חתירה נמרצת לפריצות דרך, וייצור בסיס למערכת יחסים חדשה, המבוססת על אמון ועל שותפות דרך, בין המגזר העסקי לציבור.

האוויר, המים והאדמה, להרס פיזי, להצטברות מזהמים ברקמות הגוף, ולקשת פגיעות נוירולוגיות, הורמונליות וגנטיות, יש מקום לשקול מחדש חירות זו של התאגיד. ממצאים אלה מחייבים שידוד מערכות קיצוני. יצירת מרחב פעילות כלכלי מרוסן, מוגדר ומפוקח. גבולות מרחב זה – לא נכון שייקבעו על-ידי הנהלת התאגיד על פי תקציבה וסולם עדיפויותיה, אלא על-ידי המחוקק, וייגזרו מאימוץ עקרון הזהירות המונעת ומהבנת מגבלות הסביבה.

הפיכת האחריות התאגידית לנורמה מחייבת היא מהלך מחויב המציאות, שאינו חוטא למטרות החברה העסקית. אם התאגיד אחראי למוצר או לשירות היוצרים תנאים שיפגעו באופן ישיר או עקיף בבריאותו או באיכות חייו של המשתמש או של ילדיו, הוא בעצם פוגע בצרכן. הנסיבות שאפשרו מצב זה לאורך שנים הן רפיסות החוק, היעדר שקיפות, בורות צרכנית וחוסר נגישות למידע. אולם המהפכה הטכנולוגית מחוללת שינוי. היא הופכת

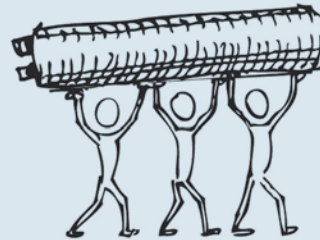

שפעילות בחו"ל, או שמקיימות מסחר עם שוקי העולם, אולם כיום ניתן לזהות אימוץ של הגישה גם בקרב חברות המממטות בפעילות בין-לאומית.

אימוץ הגישה נובע במקרים רבים מאחת משתי הסיבות הבאות: (1) דרישת לקוחות לקיים מדיניות אחראית מתקדמת, כתנאי להתקשרות עמן. (2) הטמעת גישת האחריות התאגידית כגישה הנכונה ביותר לטובת העסקים של אותה חברה.

לצערי, אני ער לעמדות המציגות את התאגידים כתאבי בצע, הרומסים ללא רחם את הסביבה ואת הצרכנים, במטרה לצבור עוד ועוד הון. ייתכן שישנם יוצאים מן הכלל, אולם ככלל ניתן לציין לשבח את המגזר העסקי בישראל, שצועד קדימה בהתייחסותו לתחום האחריות התאגידית. כל שנה מיישמים יותר ויותר תאגידים תכניות לפיתוח קיימות ולאחריות תאגידית, ומנהלים דיאלוג באופן רציף עם האנשים המושפעים מפעילות התאגיד – ביניהם גם הצרכנים, הספקים, העובדים ותושבים המתגוררים בסמוך למפעל.

התאחדות התעשיינים, כגוף המייצג של התעשייה בישראל, מקיימת דו-שיח באופן שוטף עם ארגוני הסביבה, גם עם "הנשכניים" ביותר מביניהם. שיתופי הפעולה אינם רק בבחינת דיבורים אלא מתורגמים גם למעשים, ומטרתם קידום מדיניות מתקדמת לפיתוח בר-קיימא ולהגנה על הסביבה. איגוד הכימיה, הפרמצבטיקה ואיכות הסביבה בהתאחדות התעשיינים אף חבר בתכנית הבין-לאומית Responsible Care, תכנית פרי יוזמת איגודי הכימיה במדינות המפותחות, שמטרתה להטמיע גישות מתקדמות לפיתוח בר-קיימא בתעשייה. התעשייה הישראלית

אחריות תאגידית ככלי המופעל לפי שיקול דעתו של המגזר העסקי

ניר קנטור

מנהל איגוד הכימיה, הפרמצבטיקה ואיכות הסביבה, התאחדות התעשיינים
nirki@industry.org.il

כמו בעולם, גם בישראל אנו עדים בשנים האחרונות להתעוררות משמעותית בפעילות החברות העסקיות לקידום גישת האחריות התאגידית. לפי גישה זו, עסקים נמדדים ומוערכים לא רק על פי ההצלחה הפיננסית שלהם, אלא גם על פי האופן שעסקיהם מנוהלים בו מבחינת מחויבותם לחברה ומבחינת מחויבותם לאיכות הסביבה. בארץ התפתחה גישה זו בתחילה בקרב חברות

איור: אידים שפיצר, המכללה האקדמית נמק יזרעאל, בית ספר גורן לתקשורת חזותית

כל חברה תעשייתית מחויבת לשקול את שיקוליה המסחריים, אחרת אין לה כל הצדקה כלכלית לאורך זמן, דבר שיפגע לא רק בחברה עצמה אלא גם בחלק ניכר מבעלי העניין שלה, וכלל זה העובדים, הספקים והלקוחות. בשל כך, ובהתאם לגישת ה'אחריות התאגידית', על כל חברה להנהיג מדיניות עסקית "מקיימת", קרי מדיניות שפועלת בהתחשב בשיקולים כלכליים, בד בבד עם שיקולים סביבתיים וחברתיים.

חשוב לציין כי לאחריות התאגידית רבדים רבים, ואיכות הסביבה היא רק אחד מהם. רבדים בולטים נוספים המקבלים ביטוי במדיניות חברות לאחריות תאגידית הם זכויות אדם, יחסי עבודה וזכויות עובדים, מערך קשרים עם הקהילה, אתיקה ארגונית, מעגל חיי המוצר, ועוד. בתחומים אלו ואחרים ניתן לראות פעילות מכובדת ומכבדת של חברות רבות.

לסיכום, במהלך השנים האחרונות חל שיפור ניכר בפעילות הסביבתית של התעשייה ולרשות המאסדר עומדים כלים רגולטוריים מספקים בהחלט כדי לוודא דיווח ועמידה בדרישות של התעשייה. 'אחריות תאגידית' היא במובנים רבים עמוקה יותר מאסדרה: 'אחריות תאגידית' היא שינוי תפיסה, בדומה להטמעת תורה חדשה. את זאת אי אפשר לעשות בעזרת חוקים וכללים, ולפיכך יש להוותר את האחריות התאגידית לשיקול דעתן של החברות.

השקיעה ומשקיעה סכומי עתק כדי לעמוד בדרישות ההולכות והמחמירות של האסדרה (רגולציה) בתחום איכות הסביבה, באמצעות הפחתה במקור וצמצום הפליטות לסביבה. האסדרה הסביבתית בישראל אינה נופלת בתחומים רבים מזו הקיימת במדינות רבות בעולם המפותח ואולי אף מחמירה ממנה, והתעשייה כלל מכבדת את החוק ומצייתת לו. פעמים רבות היא עושה אף מעבר לנדרש בחוק - Beyond Compliance.

'אחריות תאגידית' אינה מחליפה את דרישות האסדרה שכל חברה מחויבת לעמוד בהן, ואף אינה מחליפה חובות דיווח ופרסום מידע שגם הן מקבלות ביטוי בחקיקה ממשלתית שהוגשה לאחרונה לטיפול הכנסת - הצעת חוק מרשם פליטות, ובהתאם לה חלק ניכר מהמידע בדבר פליטות מפעלי תעשייה יהיה חשוף לעיני הציבור. יתרה מכך, למאסדרים (רגולטורים) במשק הישראלי, ובפרט למשרד להגנת הסביבה, יש מלוא הסמכות לקבל מידע על פעילות המפעלים ולאכוף דרישות סביבתיות אם הן אינן ממולאות, עד כדי סגירת המפעלים במקרה הצורך.

הסמכות והאחריות בקביעת אסדרה סביבתית הייתה ונותרה בידי הממשלה, באמצעות הכלים החוקיים הקיימים בידיה כבר כיום - תנאים נוספים ברישיונות עסק, היתרי רעלים, ועוד. 'אחריות תאגידית' היא מעבר לאסדרה - היא שינוי תפיסה, שלא ניתנת להטמעה כחובה חוקית. אשר על כן, אין כל היגיון והצדקה להפוך את ה'אחריות התאגידית' למדיניות מחויבת על פי חוק.

שילוב מנגנונים רגולטוריים פרטיים לתוך המארג הרגולטורי הסביבתי בישראל

אורן פרז

הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת בר-אילן
Oren.perez@biu.ac.il

בעשור הקרוב יאלץ המשרד להגנת הסביבה להתמודד מול שורה של אתגרים רגולטוריים משמעותיים שיחייבו אותו לבצע קפיצה משמעותית ביכולת התכנון, הפיקוח והאכיפה שלו. בין האתגרים המשמעותיים ביותר ניתן למנות את יישומו של חוק אוויר נקי תשס"ח-2008, את הסדרי המחזור החדשים (חוק להסדרת הטיפול באריוזות תשע"א-2011, הצעת חוק למחזור פסולת אלקטרונית), שדרוג משמעותי של מערך הדיווח הסביבתי בישראל ועוד. המשרד מתמודד מול שורת האתגרים האלה מתוך נקודת מוצא

זיהום בתעלת מים | צילום: רוב פטריק ©